

A ködlovag árnyba merül.

Halálát csak Krudy-novellában lehetne stílusosan megírni. Élete legkalandosabb regénye volt. A mai valóságban is úgy járt, mint fellegjáró regényalak. Az elveszett idő nyomában kujtorgott. Mámorok elragadtatásába korbácsolt lélekkel próbálta utólélni a páránál illanóbban foszló multat. Úgy járt közöttünk álmatag lépteivel és ködös szavaival, mint megelevenedett időszerűtlenség, itt felejtett ködlovagja annak a boldog kornak, mikor még az élet nagy válságát jelentette egy Annabálon titkos célzattal elejtett rózsza, vagy egy hajnali szerenádon pillanatra fellobbanó pillantás a zöld zsalugáterre hulló patyolat függöny mögül.

Ha Shakespeare korában él, a nagy brit költőnek több volna egy halhatatlan alakjával, akit Prosperóból és Falstaffból s Oberonból és Calibanból gyúrt volna össze. Ilyen ősi rokonsága van benne az embernek. Mint Don Quijote hadakozott az álmok szélmalmaival budai kis korcsmák párás homályában. Asztalánál láthatatlanul ott bóbiskolt a költői képzelet minden halhatatlan szülőtte s ő a szellemvilág örök eszperantóján társkodott velük.

Senki sem volt annyira világirodalmi a mi kis mesevilágunkban és mégis annyira magyar. Mint Szindbad szállt csodák nyomába. De ezek a csodák itt virágoztak ki régi kis elfeledett fürdők romantikájában, behavazott, álomporos felvidéki városkákban, szélforgatta csárdák gőzében, úri tivornyákon, cigányos duhaj dári-dókon, hajnalba hervadó kártyacsa-

tákon, gavallérgondok huszonnégy-órás élethalál terminusai közt, amelyeknek kalandos forgatagában úgy állt ő örökös en-garde állásban a szilaj vágyak és odaadó érzelmek élesre fent spádéjával, mint lopott véredeknek mindig lecsapni kész ruffiánja.

Művészete meghitt, gyöngéd, csak könnyharmatos, törékeny virágokat termett. De képzeletének gyökerei a legősibb és legegyetemesebb mesék mély televényéből táplálkoztak. Színeit a hajnalok üdeségétől s az alkonyatok hervatag pompájától kérte kölcsön. De a szín csak transparens volt számára, amelyen át soha nem apadó lobogásának rubin érzékisége sütött át. Voltak novellái, amelyekben a szívárvány bágyatag hüvössége s az északi fény fagyos lángjai szikráztak, mégis megégették a lelket.

Az autó lassú volt neki, az álmok gáláns bíboros postakocsiján utazott hát s a képzelt életek országútján csípte el a valóságot. Kecses alakjai mintha zenélő órákról perdültek volna le. Volt bennük valami bábszerűség. Állandóan rózsás mámorban bódorogtak a szerelem borától. A szerelem végtelen változatait álmodta, írta és énekelte. Képei, látomásai, költői megérzései, képzeletének buja tenyészetű ékítményei végtelen áradatban ömlöttek tollából, egymásba kuszálódtak, szeszélyes, fodros, csipkés bőséggé zsúfolódtak, mint valami Beardsley rajz, amellyel még füledt érzékiségük révén is rokonságot tartottak.

Krudy művészete egy duhaj, bővérű képzelet précieusesége volt, Csupa finomság, csupa raffinált sokrétűség, amely igazán népszerűvé soha sem

válhatott. A nagy közönség igazán soha sem értette és élvezte. Művészek és írók rajongtak érte. Krudy az írók írója volt. Nagyon és igazán az írók siratták meg.

Kállay Miklós.

Jászay-Horváth Elemér.

Szomorúan magyar sors teljesedett be Jászay-Horváth Elemér életével és elmúlásával. Magyar poétasors... Jött muzsikáló vers-melódiákkal, igaz magyar hangulatokkal a szívében, éles, tiszta látásokkal a szemében, amiket csak a könnyes-boros elborulások fátyoloztak el sejtelmesen néha, jött a jóízű, egészséges humor moso-

lyával ajka szögletén Jászay-Horváth Elemér. És az élet, pesti élet, napi robot, kenyérhajsza évről-évre örölte, rombolta a lélek kinceit és a test erejét. Hiába kényszerült nap-nap után szellemes kis «bök»-versek meg «színes cikkecskék» írására, lelkének nemes érc-erei kiapadhatatlanok voltak. De a gyöngge, betegségre hajlamos test nem állta a kegyetlen harcot és férfikora delén dőlt ki Jászay-Horváth Elemér. Aki ismeri őszinte izzású, meleg verseit, vagy éppen ismerterőteljesen őt magát, szorongó szomorúsággal gondol elmúlására.

Színház.

A kis idegen.

Mariay Ödön és Somogyi Gyula vígjátéka a Nemzeti Színházban.

Egy magyar kálvinista pappleány, Uzonyi Eszter tanítónő, a Trianon utáni sanyarú évek hollandus gyermeknyaraltatási mozgalma során egy Utrechtkörnyéki gazdag tulipánkertész családjában nyer elhelyezést s vidámságával, tűzrólpattant vérmérsékletével «a kis idegen» rövidesen valóságos családi áldássá lesz, vendéglátói már örökbefogadásának tervével foglalkoznak. Ekkor tér haza jávai üzleti útjáról a családi vagyon örökösül kiszemelt csinos, ifjú unokaöcs, Anthony, kit a nőuralomra berendezkedett család zsarnoki feje, a nagymama, egy méltókép vagyonos, tenyeres-talpas Hendrickjé-vel akar összehazaboronálni, noha ez a helybeli protestáns lelkészt forgatja terveiben. A tiszteletes azonban Esztiike körül forgolódik, kit az utrechti teológián most végző földije, Bod Pál is szívesen magával vinne hazai parókiájára. E sokágú bonyodalom közül komoly akadályt csak Jakobea nagymama ellenkezése jelent, ki kérlelhetetlen merevséggel áll őrt a család többszáza-

dos józan házassági politikája mellett, mely annak idején a még névtelen festőt, Rembrandtot is elütötte a beházasodás lehetőségétől. Mi eleve sejtjük, hogy a helyre magyar kisleány most ezen a téren Rembrandtot alaposan le fogja pipálni. Pedig önére is kemény próbára teszik: szerelmét Jakobea néni anyagi számítás gyanújába fogja. Szerencsére a zsarnokság alatt nyögő család szívvel-lélekkel a fiatalok ügye mellé áll, ezt az alkalmat a már régóta esedékes «egyenység-értvényesítő» családi lázadásra is felhasználva. Az előreláthatóan megnyugtató eredményű kibonyolítás körül azután a szerzőknek legkedvesebb ötlete és fordulata az, hogy a szerelmek sorsa kedvező mederbe terelődik anélkül, hogy egyszersmind az érdekükben buzgólkodó családtagok forradalma is győzne: az idejekorán jobb belátásra térített nagymama a dolgokat végül is úgy intézi, hogy a Jávába visszakészülő Anthonynak most már az ő egyenes parancsára kell Esztiikével útrakelnie Magyarországra — leánykérőbe. Hendrickje keze pedig — a sors és a hollandus céltudatosság megmásíthatatlan végzése szerint — könnyörtelenül a lelkész úrra száll.